

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งเสพติดที่พบมากที่สุดในชุมชนทั่ว ๆ ไป เนื่องจากเป็นสิ่งที่ไม่ผิดกฎหมายและสามารถหาซื้อได้ง่าย อย่างไรก็ตามการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยทั่วไปอาจถือว่าเป็นเรื่องปกติเพราะมีการดื่มกันอย่างแพร่หลายเห็นได้จากงานเลี้ยง งานสังสรรค์ งานประเพณีต่าง ๆ แทบทุกงานมักจะมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบด้วยเสมอ บุคคลส่วนใหญ่คิดว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วทำให้รู้สึกผ่อนคลาย สนุกสนาน เข้าสังคมกับผู้อื่นได้ดีเกิดความกล้าที่จะพูดและทำในสิ่งที่ปกติแล้วไม่กล้าทำ หรืออาจมีการดื่มเพราะค่านิยมบางประการของวัยรุ่นที่กำลังเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ ถูกชักจูงใจได้ง่ายและพร้อมที่จะรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาในชีวิต (สมพร สิทธิสงคราม, ดารารวรรณ ตะปินตา และสมบัติ สุกุลพรรณ, 2551)

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถือได้ว่าเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตทรัพย์สิน และส่งผลกระทบต่อบุคคลที่ดื่มกล่าวคือ ด้านร่างกาย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีผลโดยตรงต่อตับ ทำให้เกิดการสะสมของไขมันในตับ ตับอักเสบและตับแข็ง นอกจากนี้การดื่มแอลกอฮอล์ยังทำให้บุคลิกภาพของผู้ดื่มเปลี่ยนแปลง มีความอ่อนแอ เกียจคร้านไม่รับผิดชอบต่อตนเอง ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านจิตใจพบว่า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจและอารมณ์จะเกิดภาวะซึมเศร้า กังวล พุ้งซ่าน ขาดความสุขและส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมอีกมากมาย เช่น สูญเสียทางเศรษฐกิจ จากอุบัติเหตุที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และยังเกิดปัญหาทางด้านครอบครัว ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น ขาดความสุขและทำให้เกิดกลายเป็นปัญหาสังคม เกิดการจี้ปล้น ลักขโมย จนกระทั่งถึงปัญหาทางด้านอาชญากรรม เช่น ลวนลาม ข่มขืนกระทำชำเรา (ปรียาพร ศุภษร, พัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์, รังสรรค์ โฉมยา, 2550) ปัจจุบันแนวโน้มจำนวนผู้ดื่มและปริมาณการดื่มเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการสำรวจขององค์การอนามัยโลก พ.ศ. 2555 พบว่า อัตราการเสียชีวิตของประชากรโลกร้อยละ 3.8 เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมากกว่าการเสียชีวิตจากยาเสพติดถึง 5 เท่า และอัตราการเกิดโรคตับแข็ง โรคลมชัก อุบัติเหตุจราจร และการเกิดโรคเมรั้งหลายชนิดมีอัตราสูงถึง ร้อยละ 20 ถึง 50 มีสาเหตุจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (WHO, 2012, ออนไลน์)

สำหรับนักศึกษาซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญและเป็นอนาคตของชาติที่จะต้องพัฒนาศักยภาพในการเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า โดยเฉพาะนักศึกษาที่เรียนอยู่ในระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 17 - 25 ปี เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อแห่งการเปลี่ยนแปลงจากเด็กเข้าสู่ผู้ใหญ่เด็ก

อาจประสบปัญหาคับข้องใจและต้องการความช่วยเหลือชักจูงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ ตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่นเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น อยากรู้ อยากลอง มีความต้องการที่จะเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่ความละเอียดอ่อนของจิตใจวัยรุ่นเป็นปัจจัยที่มีความเสี่ยงสูงที่จะก่อให้เกิดปัญหาด้านจิตใจซึ่งอาจไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการติดสารเสพติด ปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์และการติดโรค หรือการตั้งครมร์ในวัยรุ่นตามมา ในปัจจุบันกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดของเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ผู้ประกอบการพยายามจับกลุ่มเป้าหมายทำตลาดไปที่กลุ่มวัยรุ่นวัยเรียน ในรั้วมหาวิทยาลัย ด้วยการสร้างค่านิยม ดื่มแล้วเทห์ ดื่มแล้วดูดี และอีกสารพัดกลเม็ดในการดึงดูดให้คนที่ไม่เคยลองได้หันมาลองดื่ม ขณะเดียวกันเจ้าของร้านประเภทผับ บาร์ ต่างเสาะหากลวิธีการตลาด เพื่อดึงดูดลูกค้ากลุ่มวัยรุ่นวัยเรียนให้เป็นลูกค้าของร้าน (ชลธิชา อรุณพงษ์, 2552)

ปัจจัยที่ทำให้ นักศึกษามีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มคือ ปัจจัยภูมิหลัง (Historical Factor) ปัจจัยในปัจจุบัน (Current Factors) ความคาดหวัง (Expected Effects) และแรงจูงใจในการดื่ม (Drinking Motives) (Cox & Klinger, 1988) แรงจูงใจในการดื่มเป็นปัจจัยที่ทำให้ นักศึกษามีพฤติกรรมการดื่มโดยตรง ซึ่งคนที่มีแรงจูงใจในการดื่มสูง จะมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าคนที่มีแรงจูงใจในการดื่มน้อย (LaBrie et al., 2012) เมื่อพิจารณาถึงแรงจูงใจในการดื่มนั้นพบว่า มีทั้งแรงจูงใจทั้งภายนอก (External Motives) และแรงจูงใจ ภายใน (Internal Motives) (Kuntsche et al., 2005) ที่ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความ ต้องการ เกิด การตัดสินใจดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดย Cooper (1994) ได้อธิบายถึงสภาพแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกิดจากอิทธิพลภายนอกและอิทธิพลภายในโดยมีทิศทางของแรงจูงใจในเชิงบวก และเชิงลบ ซึ่งสามารถจัดประเภทของสภาพแรงจูงใจในการดื่มได้เป็น 4 ประเภทคือ (1) แรงจูงใจ ส่งเสริม (Enhancement Motives) เป็นแรงจูงใจในลักษณะของการเพิ่มอารมณ์เชิงบวกหรือทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองนับเป็นอิทธิพลภายในในเชิงบวก (2) แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) เป็นลักษณะของการได้รับผลตอบแทนทางสังคมเชิงบวกนับเป็นอิทธิพลภายนอกเชิงบวก (3) แรงจูงใจเพื่อการเผชิญปัญหา (Coping Motives) เป็นแรงจูงใจเพื่อต้องการลดหรือกำจัดอารมณ์ความรู้สึกในทางลบนับเป็นอิทธิพลภายในเชิงลบ และ (4) แรงจูงใจคล้ายตาม (Conformity Motives) เป็นแรงจูงใจเพื่อหลีกเลี่ยงการตำหนิหรือการปฏิเสธทางสังคมนับเป็นอิทธิพลภายนอก เชิงลบ ซึ่งรูปแบบแรงจูงใจนี้ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับประชากรวัยรุ่นและกลุ่มวัยเรียน อีกทั้งทิศทางของแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังเกี่ยวข้องกับรูปแบบและผลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา เป็นความเชื่อเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งนักศึกษาเชื่อว่า เมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

แล้วจะได้ผลลัพธ์ตามความคาดหวัง (วิชิตา กิจธรรม, 2555) นอกจากนี้พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในการดื่มมาก่อน (Miller, Smith, & Goldman, 1990) โดยความคาดหวังทางบวกจากการดื่มแอลกอฮอล์ เริ่มต้นจากการเห็นหรือได้รับอิทธิพลจากสังคม ครอบครัว กลุ่มเพื่อนและสื่อโฆษณา (สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552) เป็นตัวผลักดันให้เกิดความอยากรู้ อยากลอง จนทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงตามมา คาดหวังทางบวกและความคาดหวังทางลบสัมพันธ์กับการตัดสินใจดื่มหรือไม่ดื่มของนักศึกษา (Leigh & Stacy, 1993) ซึ่งความคาดหวังทางบวกจะมีลักษณะของการสนับสนุนทำให้เกิดแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนความคาดหวังทางลบจะมีลักษณะของการยับยั้งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Urbán et al., 2008) ดังนั้น ความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลเลือกที่จะดื่มหรือไม่ดื่ม ซึ่งเกิดขึ้นกับทุกกลุ่มอายุทั้งชายและหญิง ถ้ามีความเชื่อเกี่ยวกับผลจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้านบวก จะเพิ่มระดับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้นในทางกลับกัน ถ้ามีความเชื่อเกี่ยวกับผลจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้านลบก็จะลด หลีกเลี่ยงหรืออาจไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (พิชราพร ไหมแดง, สมพร, ม.ร.ว. สุทัศน์, เสรี ชัดแจ้ง, 2553)

การแสวงหาความตื่นเต้น (Sensation Seeking) เป็นปัจจัยภายในทางบุคลิกภาพ ที่สัมพันธ์กับปัจจัยภูมิหลัง (Historical Factor) ในการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการดื่ม ซึ่งการแสวงหาความตื่นเต้นเป็นความต้องการเพื่อที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลาย เกิดความแปลกใหม่ สร้างความซับซ้อนทางอารมณ์และประสบการณ์ต่าง ๆ ของนักศึกษา ซึ่งนำไปสู่ความต้องการที่มีความเสี่ยงทั้งทางกายภาพและสังคม (Zuckerman, 1994) การแสวงหาความตื่นเต้น เป็นลักษณะของปัจจัยทางภูมิหลังของบุคคลที่มีมาแต่กำเนิด ที่มีอิทธิพลอย่างมาก ต่อกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในการกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความคาดหวังทางบวก และแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Urbán, Kökönyi, & Demetrovics, 2008) ความคาดหวังทางบวกจากการดื่ม ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายของพฤติกรรมที่จะกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจที่ว่า บุคคลจะตัดสินใจดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นขึ้นอยู่กับความคาดหวังต่อผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น (Bandura, 1977) ดังนั้น บุคคลที่มีการแสวงหาความตื่นเต้นสูงจะมีความคาดหวังทางบวกและแรงจูงใจในการดื่มที่สูงขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและสิ่งเร้า ขณะเดียวกันบุคคลที่มีความคาดหวังเชิงลบสูงจะมีการแสวงหาความตื่นเต้นที่ต่ำ และแรงจูงใจที่จะนำไปสู่การกระทำพฤติกรรมการดื่มก็จะต่ำลงไปด้วย (Urbán, Kökönyi, & Demetrovics, 2008)

จากรายงานการสำรวจขององค์การอนามัยโลกเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงการปลดโรคติดต่อ ในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในการสำรวจกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 4,180 คน มีอายุตั้งแต่ 17 ถึง 64 ปี ผลการวิจัยพบว่า อัตราการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของ

เพศชายสูงกว่าเพศหญิง (WHO, 2010, p. 6) และจากสำรวจสถิติการเกิดอุบัติเหตุทั่วสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประจำปี 2011 พบว่า มีจำนวนอุบัติเหตุเกิดขึ้นทั้งหมด 6,541 ครั้ง ซึ่งมีสาเหตุจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2,339 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 35.75 และกลุ่มที่เกิดอุบัติเหตุมากเป็น 3 อันดับแรกได้แก่ กลุ่มประชาชน กรรมกร และนักเรียน-นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 28.77 25.49 และ 23.18 ตามลำดับ (ศูนย์สถิติแห่งชาติลาว, 2012, หน้า 102 - 105) ปัจจุบันนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มสูงขึ้น จากข้อมูล WHO ที่สำรวจพฤติกรรมการดื่มในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 786 คน พบว่า วัยรุ่นที่มีอายุ 18 ถึง 24 ปี มีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 50.9 และมีอัตราการดื่มหนักอันตรายถึงร้อยละ 11.5 (APAPA, 2012, ออนไลน์)

จากสิ่งที่ได้ทบทวนมาข้างต้นและประกอบกับความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ในการหาสาเหตุที่ทำให้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อนำไปพัฒนาตัวชี้วัดในการวางแผนรณรงค์ป้องกันในระยะต้น ให้กลุ่มเสี่ยงได้รู้ทันสถานการณ์เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และกำหนดนโยบายจัดทำแผนงานผลักดันหรือมาตรการต่าง ๆ ที่จะลดปริมาณกลุ่มผู้บริโภคหน้าใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

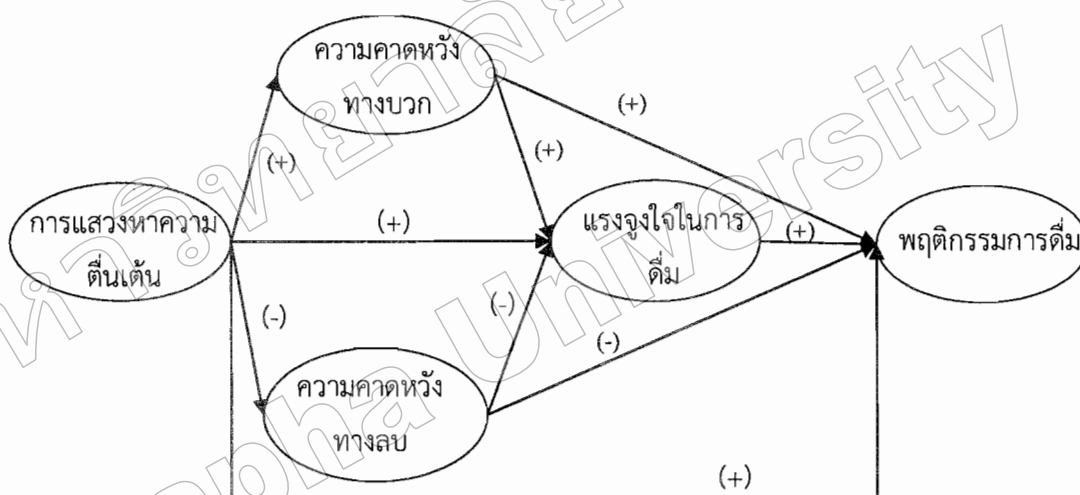
การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้อิงตามแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจการดื่มของ Cox and Klinger (1988) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะดื่มหรือไม่ดื่มขึ้นอยู่กับอารมณ์และเหตุผล บนพื้นฐาน ปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยสถานการณ์ (Current Factors) ความคาดหวัง (Expected Effects) และแรงจูงใจการดื่ม (Drinking Motives) ซึ่งปัจจัยการแสวงหาความตื่นเต้น (Sensation Seeking) ปัจจัยภายในทางบุคลิกภาพที่เป็นลักษณะของความต้องการความแตกต่าง ความแปลกใหม่ ประสบการณ์ความรู้สึก

ที่น่าตื่นเต้น ทำให้บุคคลเกิดความคาดหวังจากการดื่มโดยมีงานวิจัยสนับสนุนว่า การแสวงหาความตื่นเต้นมีอิทธิพลทางตรงและทางบวกต่อความคาดหวังทางบวก (Cox & Klinger, 1988; Kuntsche, Knibbe et al., 2007; Urbán et al., 2008) เมื่อนักศึกษามีความรู้สึกละเหวถ้งสูง จะทำให้เกิดความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สูงขึ้นเพื่อที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าและความต้องการของตน และมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อความคาดหวังเชิงลบ (Urbán et al., 2008) เมื่อนักศึกษามีความรู้สึกละเหวถ้งสูง ความตื่นเต้นที่สูงความคาดหวังเชิงลบจากผลลัพธ์ที่จะทำให้นักศึกษาคิดว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้เกิดผลกระทบทางลบต่อตนเองซึ่งเป็นลักษณะของการยับยั้งก็จะน้อยลง นอกนี้ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อแรงจูงใจการดื่ม (Magid, Maclean, & Colder, 2007; Urbán et al., 2008) เมื่อนักศึกษามีการแสวงหาความตื่นเต้นที่สูงขึ้นจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการดื่มจะดื่มเพื่อสนองความต้องการภายในและภายนอกที่สูงขึ้น และยังมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมกรรมการดื่ม (Hittner & Swickert, 2006; Legrand et al., 2007; Magid et al., 2007; Urbán et al., 2008; Kim & Kim, 2012)

ความคาดหวังจากการดื่ม (Alcohol Expectancies) เป็นตัวแปรทางความคิด (Cognitive) ซึ่งเป็นปัจจัยภายใน ที่เกิดจากแรงกระตุ้นจากปัจจัยทางประสบการณ์และเหตุการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งความคาดหวังจากการดื่มสามารถแบ่งเป็นความคาดหวังทางบวก และความคาดหวังทางลบ ความคาดหวังทางบวก (Positive Expectancies) จะมีลักษณะส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการดื่ม เพราะนักศึกษาเชื่อว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วจะทำให้พวกเขาได้รับสิ่งที่ต้องการ โดยมีงานวิจัยสนับสนุนว่า ความคาดหวังจากการดื่มมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อแรงจูงใจการดื่ม (Kuntsche et al., 2005; Kuntsche et al., 2007; Urbán et al., 2008) เพราะความคาดหวังเชิงบวกเป็นลักษณะของปัจจัยภายในที่ถูกกระตุ้นจากปัจจัยสิ่งเร้า ซึ่งนักศึกษามีความเชื่อว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะช่วยให้พวกเขาเข้าสังคม กลุ่มเพื่อน และช่วยแก้ปัญหาเผชิญอยู่ และความคาดหวังจากการดื่มทางบวกยังมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมกรรมการดื่ม (Oei & Morawska, 2004; Urbán et al., 2008; Goldsmith et al., 2009; Anderson et al., 2011) คือทำให้ดื่มมากขึ้นส่วนความคาดหวังทางลบ (Negative Expectancies) จะมีลักษณะของการยับยั้งลดหรือหลีกเลี่ยง เพราะนักศึกษามีความเชื่อว่ เมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วจะทำให้เกิดผลกระทบทางลบ เช่น ทำให้สุขภาพอ่อนเพลีย สอบไม่ผ่าน ถูกสังคมมองว่าเป็นคนไม่ดี ความคาดหวังทางลบ จึงไม่มีลักษณะการส่งเสริมแรงจูงใจการดื่ม โดยมีงานวิจัยสนับสนุนว่า ความคาดหวังทางลบมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Leigh & Stacy, 1993, 2004; Urbán et al., 2008) คือทำให้ดื่มน้อยลง

แรงจูงใจการดื่ม (Drinking Motives) เป็นกระบวนการที่ชักนำให้นักศึกษามีพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สิ่งกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจการดื่มนั้นเกิดจากปัจจัยทางประสบการณ์ และเหตุการณ์ในปัจจุบัน ความคาดหวัง ซึ่งรวมทั้งแรงจูงใจที่เกิดจากภายในและภายนอก โดยมี งานวิจัยและทฤษฎีสนับสนุนว่า แรงจูงใจการดื่มมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา (Cox & Klinger, 1988; Cooper, 1994; Kuntsche et al., 2005, 2007; Urbán et al., 2008 ; Anderson et al., 2011)

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยพบว่า ความรู้สึกแสวงหาความตื่นเต้น มีอิทธิพล ทางตรงต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านความคาดหวัง ทางบวก ความคาดหวังทางลบ และแรงจูงใจการดื่ม จึงสามารถสรุปได้กรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลสมมติฐานแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขารัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สมมติฐานการวิจัย

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมกรดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา ปริญญาตรีสาขารัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. แรงจูงใจในการดื่มมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของนักศึกษาปริญญาตรีสาขารัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. ความคาดหวังทางบวกมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการดื่ม

เครื่องต้มแอลกอฮอล์มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกผ่านแรงจูงใจการดื่มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ของ นักศึกษาปริญญาตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

4. ความคาดหวังทางลบจากการดื่มมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อพฤติกรรมการดื่ม เครื่องต้มแอลกอฮอล์และมีอิทธิพลเชิงลบต่อแรงจูงใจการดื่มของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

5. การแสวงหาความตื่นเต้นมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการดื่ม เครื่องต้มแอลกอฮอล์ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่าน 3 ตัวแปรได้แก่ อิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกผ่าน ความคาดหวังทางบวกและแรงจูงใจในการดื่มและมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงลบผ่านความคาดหวังทางลบ จากการดื่ม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลวิจัยนี้สามารถนำเอาตัวแปรการแสวงหาความตื่นเต้น ความคาดหวังและแรงจูงใจ ในการดื่มไปพัฒนากิจกรรมเพื่อกำหนดมาตรการในลดพฤติกรรมการดื่มและแก้ปัญหาผลกระทบ จากพฤติกรรมการดื่มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว

2. ผลวิจัยนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในเรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดื่มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ และมาตรการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีและ กลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ประชากร เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาปีการศึกษา 2555 ในมหาวิทยาลัยทั้ง 5 แห่งของสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 42,448 คน (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สปป ลาว, 2012)

2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ชั้นปีที่1 ถึงชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2555 ในมหาวิทยาลัยทั้ง 5 แห่งของสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวจำนวน 500 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

3. ตัวแปรการวิจัยประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายใน 4 ตัวแปร ตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 17 ตัวแปร ดังต่อไปนี้

3.1 ตัวแปรแฝงภายในมี 4 ตัวแปร ได้แก่

3.1.1 ความคาดหวังทางบวกจากการดื่ม (Positive Outcome Expectancy)

- 1) การส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคม (Social Facilitation)
- 2) การเพิ่มความสนุกสนาน (Fun Effects)
- 3) การเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ (Sexual Effects)
- 4) การลดความตึงเครียด (Tension Reduction Effects)

3.1.2 ความคาดหวังทางลบจากการดื่ม (Negative Outcome Expectancy)

- 1) ผลกระทบทางลบต่อสังคม (Negative Social Effects)
- 2) ผลกระทบทางลบต่ออารมณ์ (Negative Emotional Effects)
- 3) ผลกระทบทางลบต่อร่างกาย (Physical Impairment Effects)
- 4) ผลกระทบทางลบต่อความคิด (Cognitive Impairment Effects)

3.1.3 แรงจูงใจในการดื่ม (Drinking Motives)

- 1) แรงจูงใจส่งเสริม (Enhancement Motives)
- 2) แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives)
- 3) แรงจูงใจเพื่อการเผชิญปัญหา (Coping Motives)
- 4) แรงจูงใจคล้อยตาม (Conformity Motives)

3.1.4 พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Drinking Behavior)

- 1) พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Drinking Behavior)

3.2 ตัวแปรแฝงภายนอกมี 1 ตัวแปรได้แก่ การแสวงหาความตื่นเต้น (Sensation Seeking)

- 1) การแสวงหาการผจญภัย (Thrill and Adventure Seeking)
- 2) การแสวงหาประสบการณ์ (Experience Seeking)
- 3) การไม่สามารถหักห้ามใจตนเอง (Disinhibition)
- 4) ความรู้สึกเบื่อหน่ายง่าย (Boredom Susceptibility)

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง การกระทำของนักศึกษาต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่แสดงออกมาในรูปแบบของปริมาณ ความถี่และระดับปัญหาของการดื่มแอลกอฮอล์ที่มีผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจ และสังคม ทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามปกติได้แบ่งเป็นแบบเสี่ยงต่ำ แบบเสี่ยงสูง แบบอันตราย และแบบติด ประเมินได้จากแบบประเมินพฤติกรรมการดื่มของ World Health Organization (WHO: 2001, pp. 17 - 20)

นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2555 ในมหาวิทยาลัยทั้ง 5 แห่งได้แก่มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว มหาวิทยาลัยสุภานุวงศ์ มหาวิทยาลัยจำปาสัก มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ และมหาวิทยาลัยสะหวันนะเขต

การแสวงหาความตื่นเต้น (Sensation Seeking) หมายถึง ความรู้สึก ความต้องการแสดงออกทางพฤติกรรมของนักศึกษาที่เกิดจากการได้รับสิ่งเร้ามากระตุ้นทางร่างกายและจิตใจ ทำให้มีความรู้สึกต้องการแสวงหาความแตกต่าง สิ่งแปลกใหม่ ประสบการณ์ที่น่าตื่นเต้น ท้าทายกับจิตใจ แม้บางครั้งจะรู้สึกว่าการกระทำที่นำไปมาความเสี่ยงและอันตรายต่อตนเองและผู้อื่นหรือเกิดจากการขาดการไตร่ตรองยั้งคิด ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อยได้แก่

1. การแสวงหาการผจญภัย (Thrill and Adventure Seeking) หมายถึง ความต้องการของนักศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้สึกและความแปลกใหม่ความตื่นเต้นท้าทายกับจิต รวมถึง การทำกิจกรรมที่เสี่ยงอันตรายซึ่งจะก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรมเสี่ยงออกมา

2. การแสวงหาประสบการณ์ (Experience Seeking) หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ทางอารมณ์และความรู้สึกของนักศึกษาผ่านวิถีชีวิตที่แตกต่างออกไป ไร้ซึ่งแบบแผนจะเป็นความปรารถนาเพื่อที่จะได้รับประสบการณ์อันหลากหลายจากพฤติกรรม

3. การไม่สามารถหักห้ามใจตนเอง (Disinhibition) หมายถึง การแสวงหาความผ่อนคลายและความไม่ยับยั้งทางสังคมอีกทั้งสะท้อนถึงรูปแบบหรือแบบแผนประเพณีของความแตกต่างหรือการประพฤติปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามกฎระเบียบหรือเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับและปฏิบัติกัน

4. ความรู้สึกเบื่อหน่ายง่าย (Boredom Susceptibility) หมายถึง การไม่ชอบประสบการณ์ซ้ำ ๆ ทุกชนิดทุกประเภทงานประจำที่ทำซ้ำ ๆ หรือสิ่งที่ไม่สนุกตื่นเต้นและคนที่น่าเบื่อหน่าย จึงทำให้เกิดอาการหงุดหงิด กระวนกระวายและเมื่อได้อยู่ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดโดยไม่สามารถเลี่ยงได้

ความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Outcome Expectancy) หมายถึง ความความเชื่อ ความรู้สึกและความต้องการของนักศึกษาที่คาดการณ์ล่วงหน้าต่อผลลัพธ์จากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่า ผลลัพธ์ที่ได้จะสร้างผลดีและผลเสียต่อตนเองและคนรอบข้างในด้านต่างๆ เช่น ความรู้สึก อารมณ์ และร่างกาย ซึ่งได้แก่

ความคาดหวังทางบวกจากการดื่ม (Positive Outcome Expectancy) หมายถึง ความเชื่อต่อผลลัพธ์ที่จะได้รับจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าจะสร้างผลดีให้กับตนเองและคนรอบข้างในด้านความรู้สึก อารมณ์ และร่างกาย เพื่อทำให้ตนเองสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น ในสังคมได้อย่างมีความสุข เช่น การดื่มในงานเลี้ยงสังสรรค์ การดื่มกับเพื่อนฝูงหรือญาติมิตร การดื่มเพื่อสุขภาพร่างกาย เป็นต้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบคือ

1. การส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคม (Social Facilitation) หมายถึง ความคาดหวังว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะส่งผลทำให้มีความรู้สึกกล้าแสดงออก สามารถเข้าใกล้กลุ่มเพื่อนและสังคมได้ดี เป็นที่ยอมรับและรู้จักของสังคม และยังทำให้รู้สึกที่ตนเองอึดอัดดีขึ้น

2. การเพิ่มความสนุกสนาน (Fun Effects) หมายถึง ความคาดหวังว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้ตนเองมีการเพิ่มความสนุกสนานรู้สึกเพลิดเพลิน สบายใจ ดื่มแล้วไม่เบื่อง่าย ๆ และทำให้รู้สึกที่มีความมั่นใจตนเอง รู้สึกดี และมีความสุข

3. การเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ (Sexual Effects) หมายถึง ความคาดหวังว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะช่วยเพิ่มสมรรถนะทางเพศ เกิดความกล้าและความต้องการทางเพศ และกล้าที่จะพูดคุยกับเพศตรงข้าม เพื่อสร้างความสัมพันธ์และเอนกประสงค์ ดึงดูดความสนใจของเพศตรงข้ามเพื่อนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้ง่าย

4. การลดความตึงเครียด (Tension Reduction Effects) หมายถึง ความคาดหวังว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้ความรู้สึกที่ไม่ดีและปัญหาต่าง ๆ ที่ได้เผชิญมาหายไปทำให้รู้สึกผ่อนคลายสามารถลดความตึงเครียดต่าง ๆ ได้

ความคาดหวังทางลบจากการดื่ม (Alcohol Outcome Expectancy) หมายถึง ความเชื่อต่อกับผลลัพธ์ที่จะได้รับจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าจะส่งผลกระทบต่อตนเองและคนรอบข้างในด้านความรู้สึก อารมณ์ และร่างกาย และหลีกเลี่ยงการดื่มเพื่อให้ตนเองสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้คนในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งแบ่งออกเป็น

4 องค์ประกอบคือ

1. ผลกระทบทางลบต่อสังคม (Negative Social Effects) หมายถึง ความเชื่อของนักศึกษาว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้เกิดความรู้สึกและแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีก่อให้เกิดความเสียหายต่อภาพลักษณ์ขององค์กร สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม ครอบครัวและเพื่อน ๆ และอาจถูกมองว่าเป็นคนไม่ดี หรือเป็นบุคคลอันตราย

2. ผลกระทบทางลบต่ออารมณ์ (Negative Emotional Effects) หมายถึง ความเชื่อที่ว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้อารมณ์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี และไม่สามารถควบคุมได้เช่น อารมณ์โกรธและหงุดหงิดง่าย ทำให้ตนเองไม่มีอารมณ์ที่จะเรียนหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อน ทำให้รู้สึกผิดและเสียใจต่อการกระทำของตน

3. ผลกระทบทางลบต่อร่างกาย (Physical Impairment Effects) หมายถึง ความคาดหวังจากการดื่มว่าจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อร่างกายสุขภาพ มีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยทางร่างกายและการเกิดอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้น

4. ผลกระทบทางลบต่อความคิด (Cognitive Impairment Effects) หมายถึง ความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าจะก่อให้เกิดผลเสียต่อความคิดความจำ ไม่สามารถควบคุมตนเองขาดสติยังคิดและขาดสมาธิในการเรียน ซึ่งจะส่งผลให้ไม่สามารถที่จะสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ

แรงจูงใจในการดื่ม (Drinking Motives) หมายถึง แรงผลักดันให้นักศึกษาเกิดความปรารถนาและความต้องการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แรงกระตุ้นหรือผลักดันดังกล่าวนี้ อาจเกิดจากแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก อาจมีการกำหนดทิศทางและความตั้งใจ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ

1. แรงจูงใจส่งเสริม (Enhancement Motives) หมายถึง แรงผลักดันส่งเสริมให้เกิดอารมณ์ทางบวกหรือทำให้เกิดความคิด ความรู้สึกที่ดี เกิดการเพิ่มความสุขสนุกสนาน ทำให้จิตใจเบิกบาน ร่าเริง หรือชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นในขณะที่ดื่มนับเป็นอิทธิพลภายในเชิงบวก

2. แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) หมายถึง แรงผลักดันให้เกิดความต้องการกับการได้รับผลตอบแทนทางสังคมและกลุ่มเพื่อนเชิงบวกไม่ว่าจะเป็นในโอกาสพิเศษต่าง ๆ เช่น งานเลี้ยง งานสังสรรค์หรือการเข้าสังคมทำให้สังคมเกิดการยอมรับ และทำให้เกิดการเพิ่มความสุขสนุกสนานภายในสังคมนั้น ๆ นับเป็นอิทธิพลภายนอกในเชิงบวก

3. แรงจูงใจเพื่อการเผชิญปัญหา (Coping Motives) หมายถึง แรงผลักดันให้เกิดการลดหรือจำกัดอารมณ์ความรู้สึกในทางลบโดยการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อลืมปัญหาต่าง ๆ ลดความเครียดหรืออาการซึมเศร้าวิตกกังวลและทำให้เกิดความมั่นใจมากขึ้นนับเป็นอิทธิพลภายในเชิงลบ

4. แรงจูงใจคล้ายตาม (Conformity Motives) หมายถึง แรงกระตุ้นให้เกิดการหลีกเลี่ยงการตำหนิหรือการปฏิเสธทางสังคมซึ่งเป็นการกระทำตามที่สังคมและกลุ่มเพื่อนต้องการเพื่อให้เกิดการยอมรับและพอใจ เพื่อลดความรู้สึกที่ดูเหมือนว่าถูกทอดทิ้งนับเป็นอิทธิพลภายนอกในเชิงลบ